

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 18 februari 1936 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om befrielse från avgift till folkpensioneringen för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 154, vilken behandlats av andra lagutskottet, hava herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå hemställt, att riksdagen måtte besluta avgiftsbefrielse till folkpensioneringen för alla tjänstemän och arbetare i statens tjänst, som före 1935 års lag om folkpensionering voro befriade från erläggande av avgifter till allmänna pensionsförsäkringen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring stadgar i 5 § som huvudregel, att pensionsavgift skall erläggas av envar från och med det år, under vilket han fyller sexton år, till och med det år, under vilket han fyller sextiosex år. Från avgiftsplikt äro (enligt 5 § andra stycket) undantagna ordinarie innehavare av tjänst, å vilken lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension eller lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk äger tillämpning, delägare i arméns eller flottans pensionskassa samt ordinarie innehavare av prästerlig tjänst ävensom hustru till sålunda undantagen person. I övrigt ankommer det (enligt 5 § tredje stycket) på Konungens prövning, huruvida och under vilka villkor personer, vilka pension är tillförsäkrad på grund av anställning i statens tjänst, må undantagas från avgiftsplikt enligt lagen.

I en kungörelse den 7 juni 1935 (nr 258) har föreskrivits undantag från avgiftsplikt i fråga om ordinarie tjänsteman, å vilken civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442) äger tillämpning, samt hustru till dylik tjänsteman ävensom i fråga om beställningshavare, vilken avses i 1 § 1 mom. a), b) eller c) militära tjänstepensionsreglementet den 17 maj 1935 (nr 167), samt annan befattningshavare eller f. d. befattningshavare vid försvarsväsendet, som omedelbart före militära tjänstepensionsreglementets ikraftträdande varit delägare i arméns eller flottans pensionskassa, jämte hustru till sålunda undantagen person.

1913 års lag om allmän pensionsförsäkring upphör att gälla den 1 januari 1937, då *lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering* träder i kraft. I sistnämnda lag finnes icke föreskrivet undantag från avgiftsplikt för sådana tjänstemän, vilka enligt 1913 års lag äro befriade från avgiftsskyldighet.

I 1928 års pensionsförsäkringskommittés betänkande med förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen (statens offentliga utredningar 1934:18) omnämndes, att bestämmelserna i 5 § andra och tredje styckena i 1913 års lag saknade motsvarighet i kommitténs lagförslag. Då frågan huruvida tjänsteinställning av viss beskaffenhet skulle medföra befrielse eller icke från dylik avgiftsplikt varit synnerligen omstridd alltifrån den allmänna pensionsförsäkringens tillkomst, hade kommittén ansett sig böra lämna en mera ingående redogörelse för utvecklingen och det dåvarande läget i denna fråga. Till denna redogörelse, som återfinnes å sid. 201 o. f. i kommitténs betänkande, anhåller utskottet att få hänvisa. Dock torde böra omnämnas, att enligt en av kommittén verkställd undersökning antalet på grund av bestämmelserna i 5 § andra och tredje styckena från avgiftsplikt till pensionsförsäkringen undantagna tjänsteinnehavare uppginge till mellan 75,000 och 80,000. Av dessa torde omkring 30,000 vara frigtagna jämlikt beslut av Kungl. Maj:t med stöd av 5 § tredje stycket. Antalet från avgiftsplikt undantagna hustrur till sådana befattningshavare, varom ovan nämnts, uppskattades av kommittén till 40,000 å 50,000.

Pensionsförsäkringskommittén föreslog för sin del på anförda skäl (sid. 213), att undantag från avgiftsplikt på grund av tjänsteinställning icke skulle inrymmas i lagstiftningen.

En ledamot av kommittén (fru Nordgren) reserverade sig mot kommittéförslaget i denna fråga (betänkandet sid. 325—326).

Genom proposition nr 217 framlades för 1935 års riksdag förslag till lag om folkpensionering. Beträffande de allmänna grundsatsar, å vilket nämnda förslag vilade, må i förevarande sammanhang erinras allenast därom, att det s. k. premiereservsystemet övergivits och ersatts med ett grundpensionssystem.

Vad angår frågan om införande av avgiftsplikt för vissa tjänsteinnehavare med flera följde propositionen kommitténs förslag.

Förevarande spörsmål behandlades i propositionen å sid. 154—166, vartill utskottet anhåller att få hänvisa.

Kungl. Maj:ts förslag i denna del avstyrktes i motionerna I: 327 av herr Forsslund m. fl., II: 578 av herr Severin m. fl., II: 585 av herr Karlsson i Grängesberg m. fl. samt II: 593 av herr Lundqvist m. fl. I motionerna I: 329 av friherre Lagerfelt m. fl. och II: 592 av herr Magnusson i Skövde m. fl. föreslogs, att gällande ordning tills vidare borde bibehållas.

Särskilda utskottet anförde i utlåtande nr 1 beträffande nu ifrågakörande spörsmål:

Pensionsförsäkringslagens stadganden om undantag från avgiftsplikt för vissa tjänsteinnehavare med flera ha, såsom framgår av redogörelse i propositionen (sid. 154 ff.), varit föremål för mycken meningsskiljaktighet. Å ena sidan har den uppfattningen gjorts gällande, att undantaget borde upphävas, då det vållade svårigheter vid folkpensioneringens administrering och med fog kunde fordras, att tjänstepensioneringen avpassades så, att tjänste-

pensionen för befattningshavarna bleve ett komplement till folkpensionen. Å andra sidan ha önskemål framställts om utsträckning av undantaget, därvid uttryck givits åt den tanken, att undantag från avgiftsplikt borde medgivas för alla dem, för vilka det vore så ordnat i försörjningshänseende att folkpension vore obehövlig.

I de principfrågor, till vilka det nuvarande undantaget från avgiftsplikt för vissa tjänsteinnehavare med flera sålunda givit upphov, synes utskottet i allt fall så mycket vara tydligt, som att undantaget i sin nuvarande utformning från principiell synpunkt kan betecknas såsom en halvmesyr. Den princip, som ligger till grund för avgiftsbefrielsen för de med nu gällande bestämmelser från avgiftsplikt undantagna persongrupperna, leder nämligen uppenbarligen längre och ger stöd åt krav från andra persongrupperns sida att likaledes bli undantagna från avgiftsplikt. Det vill synas utskottet, som om ett konsekvent genomförande av principen skulle leda till att alla, för vilka pensionsfrågan är ordnad utanför folkpensioneringen, borde uteslutas från denna, och det kan till och med ifrågasättas, huruvida icke överhuvud alla, för vilka invaliditets- och ålderdomsförsörjningen är på ett tillfredsställande sätt tryggad — oavsett på vad sätt — följdriktigt borde vara befriade från avgiftsplikt.

Att väsentligt utsträcka det nuvarande undantagets omfattning skulle emellertid förändra pensionsförsäkringens nuvarande karaktär av en i princip hela folket omfattande pensioneringsanordning. En sådan åtgärd skulle ock uppenbarligen vålla betydande praktiska svårigheter. Icke minst skulle det, om grundpensionssystemet genomföres, visa sig vanskligt att på ett skäligt sätt tillgodose deras intressen, vilka väl erlagt vissa avgifter till folkpensioneringen men under en del av den avgiftspliktiga åldern kommit att tillhöra en från avgiftsplikt befriad kategori. Goda skäl tala därför enligt utskottets mening för att i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag upphäva det ifrågavarande undantaget och därmed likställa de nu från avgiftsplikt befriade tjänsteinnehavarna med andra personer, vilka erlagga avgifter till pensionering utanför folkpensioneringen.

Med den utformning, folkpensioneringen enligt Kungl. Maj:ts förslag erhåller, lägges icke därigenom å de ifrågavarande befattningshavarna en börd, för vilken de icke få valuta. Då grundpensionen kommer att innefatta skälig valuta även för dem, som erlagt de högsta avgifterna under hela sin avgiftspliktiga ålder, och då de ifrågavarande befattningshavarna under den tid de icke innehaft sin tjänst i allmänhet betalat jämförelsevis låga avgifter, måste folkpensioneringen för dem i stort sett anses erbjuda en fördelaktig pensioneringsform.

Häremot kan naturligtvis med visst fog invändas, att dessa befattningshavare genom anslutningen till folkpensioneringen i allt fall skulle få avstå alltför mycket av sin inkomst till pensioneringsändamål, i det att de skulle ha att erlagga avgifter både till folkpensioneringen och till sin tjänstepensionering. Invändningen är visserligen icke riktig, om därmed avses att, sedan alla pensionsavgifter erlagts, befattningshavarna för sitt uppehälle hava kvar mindre av sina inkomster än andra personer, av vilka till folkpensioneringen krävas lika stora avgifter. Det är ju nämligen att märka, att avgifterna till folkpensioneringen beräknas å det taxerade beloppet och att detta framkommer efter avdrag av tjänste- (inklusive familje-) pensionsavgifter. Däremot skulle det kunna inträffa, att utgifterna för pensioneringsändamål i förhållande till andra utgifter skulle bli oproportionerligt stora för befattningshavare, vilka skulle erlagga avgifter både till folkpensioneringen och till tjänstepensionering. Utskottet anser sig emellertid kunna förutsätta, att

om skyldighet att erlægga avgift till folkpensioneringen införes för de ifrågasvarande befattningshavarna, det tages under öfvervägande, huruvida icke därav bör föranledas någon modifikation i deras skyldighet att erlægga tjänstepensionsavgifter. Då de genom anslutningen till folkpensioneringen förvärva rätt till grundpension om 70 kronor jämte 10 % av de erlagda avgifterna, att utgå senast från 67 års ålder, synes det vara en naturlig åtgärd, att tjänstepensionen, åtminstone för de kategorier befattningshavare för vilka grundpensionen får antagas äga betydelse från försörjningssynpunkt, vid pensionsstagarens inträde i 67-årsåldern reduceras med ett för alla inom den ifrågasvarande kategorien lika belopp, bestämt efter genomsnittlig uppskattning av grundpensionernas storlek. Denna minskning av tjänstepensionen bör givetvis avse den del av tjänstepensionen, som bekostas av befattningshavarnas egna avgifter, och således komma befattningshavarna till godo i form av minskade avgifter till tjänstepensioneringen. Någon sådan sammankoppling mellan tjänstepensionering och folkpensioneringen som den beträffande statens pensionsanstalt gällande bör dock icke enligt utskottets mening komma till stånd. Erfarenheterna från den tid, under vilken denna anordning tillämpats, hava ådagalagt, att anordningen ej är lämplig, och utskottet anser i likhet med pensionsförsäkringskommittén, att densamma bör bringas att upphöra.

Utskottet tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag, vilket därefter godkändes av riksdagen.

Utskottet.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att frågan om undantag för vissa tjänsteinnehavare och deras hustrur från avgiftsplikt till folkpensioneringen under senare år ingående behandlats, samt att statsmakterna förra året beslutat, att i lagen om folkpensionering icke medgiva sådant undantag.

Utskottet anser skäl icke föreligga för riksdagen att med frånträdande av sin förra året intagna ståndpunkt bifalla motionärernas förslag till ändring i lagen.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, II: 154, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 februari 1936.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Frändén, Sigfrid Hansson, Gustaf Tamm, Sam Larsson, Hagman**, *P. Sandström** och *Olof Carlsson*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Pettersson* i Hällbacken, *Hansson* i Trollhättan*, *Sandström* i Sollefteå, *Gardell* i Gahns, *Hermansson, Thorell** och *Johansson* i Tväråselet.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.